

głównie na lektoratach i że warto na początek wprowadzić SP-10 przynajmniej w niektórych grupach studenckich.

Przypisy

1. P. Strevens, Special Purpose Language Learning: A Perspective, London 1977, s. 6.
2. Ibid, s. 10.
3. Ibid, s. 8.
4. B.P. Szubin, Komunikacja językowa a nauczanie języków obcych, s. 194.
5. Ibid, s. 14.
6. P. Strevens, op.cit., s. 7.
7. Ibid, s. 14.
8. W. Marton, Nowe horyzonty nauczania języków obcych, Warszawa 1976, s. 165-166.
9. R. Bedford, The Aural-Oral Approach Reviewed, "English Teaching Forum", vol. 6, No 3, 1969, s. 2-5.
10. W. Marton, op.cit., s. 168-169.

LUBELSKIE MATERIAŁY NEOFILOLOGICZNE ● 1977

Jan Wójtowicz

Metodyka pracy nad lekturą rosyjskich tekstów fachowych.

Wstęp

Programy nauczania czterech języków obcych opracowane przez Komisję działającą przy Międzynarodowym Ośrodku Metodologii Nauczania Języków Obcych stawiają lektorom jako zadanie główne ustalenie, realizację i kontrolę zakresu wymagań dla studentów /p. Uwagi do programów § II, III/. Dla języka rosyjskiego zakres ten można streścić w sposób następujący.

Podstawowym celem nauczania języka rosyjskiego na lektoracie o wymiarze 64 godzin jest wyrobienie umiejętności korzystania z literatury ogólnonaukowej i specjalistycznej w stopniu biernym i czynnym. Wychodzimy z założenia, że student umie w stopniu dostatecznym postrzegać styl literackim językiem rosyjskim. Przejście zatem do działalności w języku specjalistycznym należy głównie do sfery językowej i częściowo tylko do dydaktycznej. Przy takim założeniu nadzrzedny cel wyżej wymienionego programu jest osiągalny i realny dzięki samodzielnej, zindywidualizowanej pracy studentów. Stwierzenie powyższe znajduje uzasadnienie w pracach metodyków i psychologów radzieckich¹.

Przyjęte przez nich podstawowe zasady najskuteczniejszego prowadzenia zajęć, na poszczególnych typach lektoratów, opierają się głównie na samodzielnej i indywidualnej pracy studentów.

Zawarte w programie sformułowanie, iż wdrażanie do samodzielnej lektury rosyjskich tekstów technicznych jest zadaniem uzupełniającego ma wartość inną niż sugerowane przez badaczy tego problemu.

Doświadczenia w pracy nad wdrażaniem do samodzielnej lektury tekstów naukowych studentów Politechniki Lubelskiej upoważniają, również do stwierdzenia, że poruszone zagadnienie powinno stanowić integralną część całego procesu dydaktycznego w uczelni wyższej.

Nawyki samodzielnej pracy z każdą lekturą, fachową zaś w szczególności, dają szansę osiągnięcia tzw. doświadczenia językowego czyli wielokrotnego odtwarzania, analizy i powtarzania całego systemu języka aż do momentu, w którym treść lektury staje się głównym przedmiotem analizy, nie zaś tej lektury substancja językowa.

Artykuł niniejszy będzie zawierał garść refleksji na temat doświadczeń lektora w pracy nad samodzielną lekturą tekstów naukowych, przede wszystkim zaś refleksji nad doskonaleniem tej formy pracy ze studentami. Jest to jednocześnie jeden z lektorskich głosów w dyskusji nad finalnymi celami nauczania języka rosyjskiego w szkole wyższej. Do dyskusji, która powinna dać bogaty materiał wyjściowy przy opracowaniu poprawionej wersji centralnych ramowych programów nauczania czterech języków obcych, zachęcam tymi uwagami doświadczo-nych dydaktyków i młodych pracowników wyższych uczelni.

Wniki doświadczeń i prób wdrażania do pracy z lekturą fachową, przeprowadzonych w latach 1975 - 1977.

Przejdzie do czytania oryginalnych tekstów fachowych w języku rosyjskim, mówiąc ściślej do kontrolowanej w czasie zajęć na lektoratach lektury domowej, poprzedzała pracę wstępna, składająca się z następujących etapów:

1. Lektura tekstu kontrolująca :

a/ stopień rozumienia rosyjskiego tekstu literackiego o średnim stopniu trudności,

b/ stopień operowania językiem w konkretnej sytuacji,

c/ możliwość operowania leksyką,

d/ wyuczenie i intuicję w dziedzinie słowotwórstwa.

Zasadniczym celem sprawdzianu była rejestracja najczęściej powtarzających się błędów językowych: grupowych i szczególnie rażących indywidualnych. Testy oceniano w skali punktowej, stosowanej podczas egzaminów wstępnych. Ponieważ sprawdziany tego typu są znane ogólnie lektorów, nie byłoby celowe przytaczanie w tym miejscu dokładnego opisu testu. Przykłady zadań testowych podajemy w przypisach.

Nie było w sprawdzianach pytań kontrolujących umiejętności posługiwania się słownikiem. Autor podziela zdanie Polszakowej² i Jędrzejowskiego³, iż na lektoracie języka obcego w wyższej uczelni jednym z podstawowych sposobów poszerzenia zasobu leksykalnego jest analiza kontekstowa/cyt. za Jędrzejowskim/. Repertuar błędów popełnianych przez polskich studentów uczących się języka rosyjskiego sprawdza się w zasadzie do błędów wskazanych w pracach Olszańskiego oraz Czernodanowej⁴. Korekcja tego typu błędów wymaga serił ćwiczeń.

2. Okres wyrównawczy dla całej grupy / 10-15 godzin / :

a/ dla studentów zaawansowanych wg podręczników Blitcheitnej⁵, Baryktnej i Dobrowolskiej⁶,

b/ dla studentów mniej zaawansowanych wg podręczników Skripnika⁷ i Amiantowej⁸, Motowilowej⁹.

3. Okres przygotowawczy do analizy tekstu technicznego, prowadzonej na lektoratach wg podręcznika Bajora¹⁰ i samodzielnie / Lektura indywidualna pod kierunkiem /. Materiały, którymi posługiwano się w tym okresie, zawarte są w czasopiśmie "Ruski jazyk za Rubieżom" w rozdziałach:

a/ Dla was specjalisty: 4/1970, 4/1971, 2/1972, 4/1974, 3/1975;

b/ Skoro zanajti ja : 1, 2, 3/1969, 3/1977;

c/ Russkaja i sowietckaja nauka : 3/1967, 2/1974, 5/1975, 1/1976.

Wymienione zeszyty zawierają aktualne treści naukowe, stanowią ciekawą lekturę, mają przejrzysty układ minimum gramatycznego, prezentują najbardziej typowe dla języka nauki i techniki modele i wzorce składniowe oraz zestawy ćwiczeń.

Klucze, komentarze, dialogi i wskazówki dla nauczyciela łączą cały materiał w udane jednostki metodyczne.

4. Celem ćwiczeń przeprowadzonych w tym okresie było wprowadzenie do pracy z podręcznikiem K. Bajora na lektoracie i pośrednio przygotowanie do równoległej samodzielnej pracy nad lekturą fachową w domu /na podstawie metod formalnej analizy na wspólnym tekście o tematyce ogólnonaukowej/. Przeznaczony dla studentów wyższych szkół technicznych, podręcznik K. Bajora znakomicie spełnia cel postawiony przez autora, którym jest "zapoznanie studentów z rosyjską terminologią techniczną i wdrożenie ich do korzystania z literatury naukowej" /Cyt. z Uwag wstępnych/. Wykorzystywano skrypt Bajora na zajęciach z języka rosyjskiego, na lektoratach do ćwiczeń w czytaniu, mówieniu, pisanu i innych /p. Brzeski str. 119-142/. Jednocześnie potraktowaliśmy podręcznik Bajora jako punkt odniesienia i szkołę analizy lektury fachowej. Wg naszego doświadczenia podręcznik Bajora stwarza autentyczne możliwości przejścia do korzystania z literatury fachowej już nawet po zapoznaniu się z jego układem i analizie dwóch rozdziałów / 4 godziny /.

Składają się na to dwie przyczyły :

a/ wszystkie teksty zakwalifikowano do jednej z trzech grup :

1/ teksty do czytania analitycznego,

2/ teksty do mówienia, opowiadania, streszczenia itd.,

3/ teksty do ćwiczeń przekładowych.

Uświadomienie znaczenia faktu istnienia różnych form czytania w zależności od celu, jaki chcemy osiągnąć poprzez zapoznanie się z treścią tekstu, daje dobre wyniki na lektoracie i w pracy z lekturą domową. Oczywiście, jest rzeczą, że należy studentowi postawić konkretne zadanie, wskazać sposoby czytania tekstu, kierować, zachęcać i konsekwentnie kontrolować wykonanie zadania.

Jest to dla lektora zadanie trudne, ale dające dużą satysfakcję zawodową.

b/ trudności związane z gramatyką rozstrzygają szczególnie dobrze wzorce gramatyczne, do których można odwołać się w przypadku każdej prawie lektury technicznej o średnim stopniu trudności.

Z drugiej strony wprowadzenie lektury obok podręcznika Bajora uzupełnia skrypt o tekst naukowy, jednorodny stylistycznie. Takiego tekstu nie zawiera skrypt Bajora ; na jego treść, jak stwierdza autor we wstępie, składają się "najrozmaitsze materiały zaczerpnięte z książek popularno-naukowych, wydawnictw dydaktycznych, encyklopedycznych i czasopism."

5. Wprowadzenie lektury

Na początku roku akademickiego poinformowano studentów o wprowadzeniu, obok wyborn tekstów z Bajora, lektury fachowej, indywidualnej.

Każdy student otrzymał zadanie zaopatrzenia się w techniczną książkę rosyjską, spełniającą następujące warunki :

a/ interesująca i potrzebna w przyszłej pracy,

b/ niezbyt trudna, tzn. nie wyprzedzająca kompetencji merytorycznych studenta /z niektórymi trudnościami student powinien przysiąc na konsultacje do specjalisty z danego przedmiotu/,

c/ nie będąca przekładem,

d/ jednorodna w treści, tj. nie zawierająca szeregu artykułów z różnych odległych od siebie dziedzin nauki,

e/ wydana w ciągu ostatnich 3-4 lat /szczególnie w odniesieniu do technologii, wykonawstwa, materiałoznawstwa/.

Książki zakupione przez studentów, zebrano 1 w ciągu dwu tygodni lektor wraz z przedstawicielem danego wydziału dokonali wyboru najlepszego materiału z lektury /objętość 40-50 stron tekstu w roku/, wskazując rozdziały, zadanie bliższe i dalsze. Zadanie najbliższe sprowadza się przeważnie do zapoznania się ogólnie z treścią lektury /o czym mówi się w pracy/ oraz przygotowania przez studenta planu opracowania wskazanego minimum.

Plan, opracowany bardzo różnie, widać uwzględnił rejestrację najtrudniejszych fragmentów i form spodziewanej od lektora pomocy.

To jeszcze raz pozwalam studentowi uwzględnić sobie, czego z języka nie umie, lektorowi zaś lepiej prognozować pracę na lektoracie.

Plan pracy przedstawiają najbardziej zaangażowani studenci na lektoratach / 2-3 kilkunastowe odpowiedzi /, pozostali przedstawiają na piśmie.

Zadanie dalsze to zapoznanie się studenta z treścią całego fragmentu - stopień rozumienia treści 70 - 75 %.

Przedmiotem zaloczenia lektorstwu na I semestrze jest oprócz rozwoju w języku rosyjskim na tematy związane z życiem codziennym studenta, dyskusja nad przeczytanym tekstem / czego nie rozumie, czy tekst jest trudny, ciekawy, interesujący, jaki ma związek z kierunkiem studiów itd /. Tego typu dyskusje wynikają również z treści podręcznika Bajora / " Kawierzytje problemy " - rola nauki w życiu społecznym; " Geiocentriozeskaja Kopernikowa sistema mira " - moralność społeczna a nauka itd. / . Nie ulga żadnej wątpliwości, że student, który nie przeczytał lektury, nie orientuje się w treści podręcznika, nie podejmuje dyskusji / mimo dobrej nawet czasem znajomości języka literackiego /, ponieważ nie prowadził działalności w języku specjalistycznym. Sporadyczność takich przypadków świadczyłaby o tym, że mamy tu przejście od motywów zewnętrznych narzucanych w I fazie do motywów wewnętrznych, tj. własnych, przemyśleń, wypracowanych w dalszych etapach. Jest to przejście od zadania podjętego w obawie o utratę z trudem wywalczonego miejsca w uczelni do zadania, podejmowanego oświadczenie, serdecznie / tyle pracy włożyłem w przeczytanie tego fragmentu ! /.

6. Intensywna praca nad lekturą zaczyna się już od początku drugiego semestru od sprawozdania każdego studenta / do 3 wypowiedzi na lektoracie / na temat treści naukowych i celowości prowadzenia przez autorów danej pracy badań w określonym kierunku.

Jest to jakby próba konfrontacji wiedzy studenta i treści dzieła naukowego. Dalszy etap pracy z lekturą wymaga przeczytania tekstu po raz trzeci, tym razem z 80 - 90 % zrozumieniem lektury.

Oprócz tego dla dalszych etapów działalności językowej potrzebne są: znajomość stylistycznych i składniowych środków językowych, struktur gramatycznych. Jest to bardzo trudny etap w pracy lektora, ponieważ wymaga od niego wyporu szczegółowych ćwiczeń ze stylistyki, składni rosyjskiej. W doświadczeniach trwających prawie miesiąc autor korzystał z praktycznej stylistyki rosyjskiego języka literackiego pod red. Wompierskiego /MGU, Moskwa 1970/, specjalnych publikacji Uniwersytetu Moskiewskiego, poświęconych określonym problemom stylistyki i składni, całej serii wydawnictw MGU "w pomocy przeddawatelan ruskiego języka kak inostrannogo" /1966 - 1970/, wreszcie z akademickich podręczników języka rosyjskiego, przeznaczonych dla szkół technicznych czy wydziałów przygotowawczych - Makarowa, Melniczenko, Żomakina " Smotritie, Słuszajtie, Goworitie " /Uniwersytet w Kijowie, 1966/; Dawydow, Klukonowa, Sewierienienko " Ruskij jazyk " /Wyszaaja Szkoła, Moskwa, 1973/ i innych.

Dopiero po wykonaniu całej serii ćwiczeń przygotowawczych dano studentowi czas na przeczytanie tekstu dokładnie po raz trzeci.

Po przeczytaniu lektury przez studentów, przez okres kwiecienia i maja wykonywano następujące prace pisemne:

I. Przekłady fragmentów z rosyjskiego na polski.

II. Przekaz treści w postaci opracowań poszczególnych zagadnień, np. / w serii - Nowe technologie, nowe materiały / streszczeń, planów.

III. Przekłady fragmentów z polskiego na rosyjski.

IV. Przepisywanie niedużych fragmentów z zastosowaniem synonimów, homonimów, antonimów, itd.

V. Opracowania w języku rosyjskim niektórych hasel problemowych w sposób encyklopedyczny.

Na zakończenie rozważań pozostaje odpowiedzieć na pytanie, czy ta forma pracy, tak jeszcze daleka od doskonałości, zdaje egzamin i czy studentowi potrafią pogodzić te dwa rodzaje pracy /zajęcia na lektoracie i lekturę domową/ ? Odpowiedź na oba pytania jest twierdząca, chociaż w trakcie pracy nie obywa się bez napięć, chwili trudnych tak dla lektora jak i studentów.

- 0 powołaniu tej formy pracy mogą świadczyć dowodnie trzy fakty:
- a/ Poważne rolejście do zadania, o czym świadczy spis najcenniejszych pozycji naukowych, zdobytych przez studentów,
 - b/ nieporównywalny wzrost wiedzy językowej i ogólnej na poszczególnym końcu roku akademickiego /świadczą o tym prace pisemne /,
 - c/ bardzo ciekawe odpowiedzi na ankietę, przeprowadzoną anonimowo, już po zakończeniu przez studentów kursu językowego.
- Ankietę, zawiera tylko dwa problemowe pytania : 1/ Czy wprowadzenie lektury fachowej jest potrzebne, czy zbędne? Jak oceniasz tę formę pracy? Co uważasz za najbardziej potrzebne? 2/ Napisać co nie podobalo ci się na zajęciach z języka rosyjskiego lub co może zaszkodzić, twórczym zdaniem na szczególnej uwagę ?
- Odpowiedzi są zawsze rzeczowe, różne troski o przyszłość kolegów studentów i nigdy jeszcze w ciągu trzech lat nikt nie zakwestionował celowości stosowania lektury, studiowania języka nauki i techniki. Nie padło ani jedno słowo skargi, że to zbyt ciężkie jak na warunki studiów technicznych. Były ciekawe i niekiedy trafne formy korygowania metod pracy z lekturą, szczególnie po pierwszym roku pracy ze studentami. Tym bezimiennym współautorem dobrej i skitecznej myśli składałam na zakończenie tego artykułu wyraży uznania za trud i cierpliwość w dochodzeniu do naukowej prawdy.
- Wnioski do pracy z literaturą fachową w przyszkolonych latach.
- a/ Wprowadzić obok testów znajomości języka, elementy badań psychologicznych. Indywidualizacja nauczania oznacza dobranej naajskuteczniejszej techniki pracy. Optymalny dobór metody jest możliwy dzięki znajomości typu i charakteru myślenia studenta.
 - b/ Doskonałd zasadę " Uczyc się języka " .
 - c/ Szerzej wykorzystywać językowe doświadczenie w zakresie języka ojczystego i rosyjskiego.
 - d/ Wzmacniać motywację pozytywną.

- e/ Wprowadzać w procesie dydaktycznym czytanie na zasadzie analizy porównawczej obcego i ojczystego języka.
 - f/ Rozwijając praktykę ćwiczeń w mówieniu na tematy ogólnonaukowe i specjalistyczne przez opracowanie stopni rozbudnicz wiedzy naukami a sprawnościąmi mówienia.
 - g/ Zestawić indeks wódów porcelanowych w formie i piśmie przez studentów uczących się języka rosyjskiego.
 - h/ Rozpracować przekład jako wykładnik znajomości języka obcego.
 - i/ Opracować własne krótkie opisy robotnicze poziom na początku roku akademickiego i na końcu kursu.
- Ciekawsze rozróżnie naukowe wdrbane przez studentów :
- 1) Доршков А. С., Технико-экономические показатели тепловых электростанций ... Энергия, Москва 1974.
 - 2) Кадган С. А., Физика звезд, Наука, Москва 1970.
 - 3) Принкевич П. С., Строительные машины. Машиностроение, Москва 1975.
 - 4) Жадотинский И. И., Квантовая электроника, Советская энциклопедия, Москва 1969.
 - 5) Нестеренко А. Д., Введение в геодезическую электротехнику, Наукова думка, Киев 1969.
 - 6) Дралолевский И. И., Механизмы в современной технике, Наука, Москва 1970.
 - 7) Беркман И. Л. и др., Одноковшовые гидравлические экскаваторы, Высшая школа, Москва 1973.
 - 8) Вапел С. И., Иванова В. А., 500 вопросов и ответов по технике безопасности в строительстве, Будивельник, Киев 1974.
 - 9) Словочники по терминологии и венглически по специальности студентовым работам, по математике.

Przedsiwzięcia

1. a/ Woorozwiedźcie wkrótce содержание текста, ułogredźcie wyrażenia i słowosoczęgania blizkie razgoworной речи.

2. Предложите окончание текста.

b/ Переведите на русский следующий отрывок :

Wkład na temat : " Rodzajowe rożnice wrodziczennej ekonomii politycznej " wużłowi doktor nauk społeczno-politycznych, docent Kowalewski. Drukując prezydenturę ro wkładzie, Treść wkładu będzie stanowił rodzajem świeżej seminarijnych.

c/ Употребите в конкретной ситуации один из следующих глаголов посещать, навещать-кого, что; побывать-где н.;

наносить визит-кому н.;

-Ваши родители живут в деревне. Вы давно у них не были. Что вам предстоит сделать?

-Вы были вчера с экскурсией в Кремле. Что вы там делали?

-Президент США прибыл с официальным визитом в СССР. Вчера в Кремле состоялась встреча президента США с генеральным секретарем КПСС. Как сообщат об этом советские газеты?

d/ Вставьте в пропущенные места глаголы : успокоить, уместиться, усадить, уготовать, удрать, углавить, в прошедшем времени :

- 1) Приводя в порядок комнату, он книги в шкаф.
- 2) Вся полка была книгами по математике.
- 3) Автобус так сильно тряхнуло, что я с трудом на ногах.
- 4) Хозяин гостя в кресло и предложил ему сигарету.
- 5) Нам было пнтеро, потому мы не могли все в машине.
- 6) Мать с трудом младшего ребёнка.

Wskazująca literatura.

1. Троянская Е.С. и др., Обучение чтению научного текста на иностранном языке, Наука, Москва 1975.

Лебедева Г.Ф. и др., Методы по развитию устной речи, МГУ, Москва 1967.

2. Ботлыкова Н.Г., Упражнения для развития языковой догадки на основе контекста, Русский язык за рубежом 3/1977.

3. Једтејевски St, Словозу ргувајања пожеко слоупства ш гроесе-але сзупања, Језуки Осе ш Szколе 1/1978

4. Чемојанова Е.Д., Об отборе и одганзацији учебног метода для работы с помощью технических средств, Русский язык за рубежом, 1/1973.

5. Битехтина Г.А. и др., 14 уроков по развитию устной речи, МГУ, Москва 1977.

6. Брыкина А.Н., Тоборовольская В.В., Сборник упражнений по диалогическим упражнениям, МГУ, Москва 1969.

7. Скритчик Д.З. и др., Диалогиче по-сурски, Виша школа, Киев 1975.

8. Амиланова Э.И., Слесарева И.П., Пособие по развитию речи, МГУ, Москва 1969.

9. Моговилова О.Г., Пособие по развитию навыков разговорной речи для иностранцев, Наука, Москва 1970.

10. Вајог К., Језуку горујакі для вужзугол szkół technicznych, PWN, Warszawa 1972.

11. Вгзески А., О наузаніи шовіеніа ш језуки обсуд, Wskip, W-wa 1975.

Резюме

Содержание статьи является описанием попытки организации и введения профессионального домашнего чтения в процесс обучения русскому языку на занятиях со студентами Люблинского политехнического института. Целью этой попытки было объединение в одно целое аудиторных занятий и управляемой, контролируемой, но самостоятельной работы студентов над профессиональной литературой. Назначение практических занятий по русскому языку преподавателям высшего учебного заведения означает отказ от практики введения русского языка литературным языком, точнее отказа от деятельности на этом языке. Статья содержит описание методики введения в работу, хода занятий, форм контроля а также выводы для дальнейших исследований и методических опытов.

Эти выводы могут рассматриваться как лекторами, так и целыми лекторскими коллективами.

LUBELSKIE MATERIAŁY NEOFILOLOGICZNE ● 1977

Bygeniusz Niezbecki

Praca z uczniem zdolnym w procesie nauczania
języka niemieckiego

W ostatnich latach w warsztatach niezwykłe intensywne rozwoju nauki, techniki, życia kulturalnego społeczeństw coraz większej wagi nabiera problem kształcenia jednostek ludzkich o wybitnych uzdolnieniach. Stawowiąc takie jest zupełnie zrozumiałe że w sytuacji naszego kraju wkraczającego na drogę dynamicznego rozwoju społeczno-ekonomicznego. Obserwuje się zjawisko wzrastającego zapotrzebowania na ludzi energicznych, o wysokich kwalifikacjach. Wagę problemu podkreślają liczne dokumenty resortu oświaty i wychowania, mówiące o konieczności rozpoznawania i rozwijania zdolności uczniów, zalecające otoczenie szczególnej troską młodzieży uzdolnionej i umożliwienie jej wszechstronnego rozwoju, podjęcie szeregu zamierzeń w zakresie objęcia opieką młodzieży uzdolnionej oraz zapewnienie wczesnego rozpoznania talentów i uzdolnień, stworzenie optymalnych warunków dla ich rozwoju^{1/}.

Zanim przejdziemy do zagadnienia rozpoznawania dzieci wyróżniających się zdolnością, należy wyjaśnić samo pojęcie zdolności. Według radzieckiego psychologa A.M. Leoncjewa wyróżniamy dwa rodzaje zdolności:

- a/ zdolności naturalne
- b/ zdolności przeczuliste

Mówiąc o zdolnościach naturalnych Leoncjew ma na myśli odziedziczone predispozycje systemu nerwowego czyli tzw. zadatki wrodzone. Same jednak zadatki wrodzone nie mają decydującego i determinującego znaczenia dla przyszłego wykonania jakiegoś zadania, w tym wypadku opanowania języka obcego. Aby to